

PROF. DR. ÇİĞDEM KAĞITÇIBAŞI'NI KAYBETTİK.. Başarı ve sevgi yüklü bir yaşamın ardından

Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı 2 Şubat tarihinde aramızdan ayrıldı. Türkiye, sosyal/kültürel psikoloji alanında dünya çapında bir bilim insanını yitirmekle kalmadı, aynı zamanda bilimin insan esenliğine katkı yapmaya yönelik sorumluluğunu öne çıkartan bir eğitim savaşçısını daha kaybetti. Kendisinden ders alma şansını yakalamış bir öğrencisi olarak onu, Türkiye'nin yetiştirdiği değerli bir bilim insanı, gerçek bir Cumhuriyet kadını ve sevgisini cömertçe dağıtan örnek bir insan olarak anacağız.

öğrencim bunu bana söyledi.” (sayfa 204)

Gerçekten de hem Boğaziçi hem de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrencisi olma şansını elde ettiğim Çiğdem Kağıtçıbaşı benim için bir “rol model” olmasının yanı sıra o dönemin (1971-73) başta ODTÜ olmak üzere üniversite öğrencilerinin siyasi eylemlere fazlasıyla bulunduğu bir ortamda siyasi sloganlara malzeme oluşturulan kavramlara farklı bir pencereden bakmasını da sağlamıştı. Eşitlik, paylaşım, dayanışma gibi kavramları sosyal/psikoloji gibi o güne dek hiç duymadığımız bir disiplin çerçevesi içinde anlatması, birçoğumuza olayları farklı açılardan değerlendirme alışkanlığı kazandırdı.

Kaldı ki Çiğdem Hoca çok başarılı bir öğreticiydi. Dersleri her zaman “hayata dairdi”. Her anlattığı kavramı yaşamdan alınmış somut örneklerle zenginleştirir; farklı bakış açılarıyla tartışmaya açardı. Bizler onun derslerinde “yapıcı bir tartışma nasıl yapılır”ı öğrendik.

Sosyal projelerde öncü

Çiğdem Hoca tükenmez bir enerjiye sahipti. Sosyo-kültürel bağlamda insan gelişimi, eğitim, kadın ve aile üzerinde çok sayıda araştırma yürüttü. Kuramsal bulgularını uygulamalı araştırmaları ile tamamlıyordu.

Türkiye’de ilk kez çocuğun aile içindeki değerini araştırdı; insan gelişimi ve aile arasındaki etkileşimi kültürlerarası bir bakış açısıyla inceledi. Geliştirdiği “kültürlerarası benlik ve aile modeli” ile sosyal psikolojide çığır açtı.

1980’lerde “Erken destek Projesi”ni yürüttü. Bu projede okul öncesi yaşta çocuğun çevresinin, özellikle de annesinin çocuğun gelişimini destekleyici etkilerini inceledi. Dört yıl süren bu çalışma sonucunda projede Kağıtçıbaşı ekibinin sağladığı anne eğitiminin, çocuğun gelişmesine önemli bir katkı sağladığı ortaya çıktı. Sonra da iki takip araştırmasıyla bu çocuklara ergenlikte ve genç yetişkinlikte tekrar ulaşıp 22 yıllık gelişmeler incelendi. Bu çalışmadan kaynaklanan en büyük gelişme ise AÇEV’di (Anne-Çocuk Eğitim Vakfı).

Bir başarı öyküsü: AÇEV

AÇEV Kağıtçıbaşı'nın tahminlerinin üzerinde bir gelişme gösterdi. Yüz binlerce anneye, çocuğa, babaya ve aileye ulaşıldı. Özellikle düşük eğitimli ve düşük gelirli kesimde fark yarattı. Programlar giderek daha da gelişti ve çeşitlendi. Bunlar Arapça, İspanyolca ve Portekizceye çevrildi; şu anda birçok ülkede uygulama alanı buldu. AÇEV'in Yönetim Kurulu Başkan yardımcılığı görevini

de üstlenmiş olan Kağıtçıbaşı AÇEV başarısını şöyle anlatıyor: “Yıllardır AÇEV’deyim. Benim için büyük bir kıvanç kaynağı. Gençliğimden beri benim için önemli olan insanın ve toplumun esenliğine katkı yapmak ideali, AÇEV’de vücut buldu. Bilimle uygulamayı birleştirebilmek özellikle değerliydi.” (sayfa 203)

Namus cinayetleri ve kadın-erkek eşitliği

Kağıtçıbaşı, son olarak geçtiğimiz şubat ayında dergimize verdiği namus cinayetleri konusundaki söyleşisinde kadın er-

kek eşitliğine değinmiş ve eğitimin bu konuda ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştı: “Namus cinayetlerini azaltmanın tek yolu geniş kapsamlı bir eğitim.

Bu eğitim yalnızca okulla sınırlı kalmamalı. Çocuğun evde tanık olduğu ilişki örnekleri namus konusundaki görüşlerini şekillendirir. Çocuğun küçük yaştan itibaren kadın erkek eşitliğini normal bir olgu olarak benimsemesi önemli. Babayı model alan çocuklar, babanın anne üzerinde kurduğu baskıyı örnek aldıklarından doğal olarak kadını eşit olarak görmüyor. Bu nedenle yalnızca çocuğun değil, anne babanın da eğitilmesi gerekiyor. AÇEV’de yaptığımız da bu. Eşitlikçi bir aile ilişkisinin nasıl olması gerektiğini öğretiyoruz”

Sevgiye odaklı bir yaşam

Çiğdem Hocam'ın hoşgörülü, koruyucu-kollayıcı, sevecen yapısı sosyal sorumluluk projelerine niçin bu kadar çok yer verdiğini açıklamaya yeter. Lûla ve Ben’de çocukluğundan beri benliğini oluşturan süreçte çalışmanın ve sevginin rolünü bakın nasıl anlatıyor: “...çalışma odaklı bir yaşamın ifadesi... Ancak bu odaklanma aynı zamanda sevgi yüklü bir diğer odaklanma ile birlikte var oldu hep. En başta Lûla (annesini) ile başlayan, sonrasında çok yoğun olarak ‘canlarım’ dediklerime, giderek arkadaşlarıma ve öğrencilerime uzanan. Hatta bu sevgi odaklanması, çalışma odaklanmasından hep daha önemliydi.” (sayfa 205)

Sevgiyle yaşadı; hep sevgiyle anılacak.

Kaynaklar:

Lûla ve Ben: Çifte Anı. Çiğdem Kağıtçıbaşı. Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık A.Ş.

Herkes Bilim ve Teknoloji: sayı 11, 10 Haziran 2016, “Erken Eğitim”-Sayı 45, 3 Şubat 2017, “Namus Kültürü”

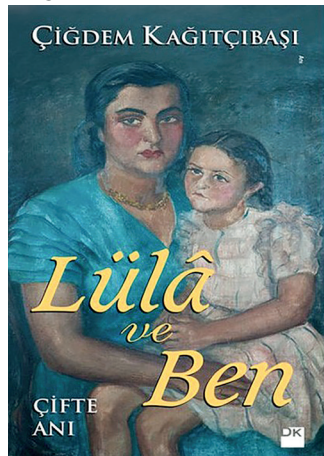
Reyhan Oksay

Türkiye’de sosyal psikolojinin kurucusu olan Çiğdem Kağıtçıbaşı, dünyada da kültürlerarası psikolojinin gelişimine çok büyük katkılar sağlayan çok verimli bir bilim insanıydı. Onun Koç Üniversitesi psikoloji bölümü öğretim görevlisi olduğunu, 5 bin 200’ün üzerinde atıf ile çalışmalarına en fazla atıf yapılan bilim insanlarının arasında yer aldığını, geliştirdiği kültürlerarası benlik ve aile modeli ile psikolojide ABD egemenliğine karşı çıktığını kaybının ardından basında çıkan tüm haberlerde görebilirsiniz. Dolayısıyla burada onun akademik başarılarını, çok sayıda sosyal sorumluluk projesinin mimarı olarak Anadolu’nun yoksul çocuklarına sağladığı desteği, kadın-erkek eşitliği konusundaki çok sayıda çalışmasını tekrarlamayacağım.

Kendi kaleminden akademik yaşamı

Onu Aralık 2015’te basılan annesinin ve kendi yaşamından kesitlerin yer aldığı *Lûla ve Ben* isimli kitabıyla anmak istiyorum. Kitapta akademik başarılarını son derece büyük bir alçak gönüllükle şöyle anlatıyor: “Yurt içinde ve dışında birçok ödül aldım. Bunların en belli başlı olanları TÜBİTAK Bilim Ödülü ile Uluslararası Uygulamalı Psikoloji Kuruluşu, Kültürlerarası Psikoloji Kuruluşu, Avrupa Gelişim Psikolojisi Kuruluşu ve Amerikan Psikoloji Kuruluşu’nun ödülleri.”(sayfa 204)

Ayrıca akademik yaşamında onu çok mutlu eden bir noktaya da şöyle değiniyor: “Özellikle kız öğrencilerimin beni örnek alması olmuştur. Hele gençlik yıllarımda mutlu bir evliliği olan, iki çocuk sahibi ve başarılı bir bilimci olmam, onlar için bir “rol modeli” olmam demektir. Birçok

ÇİĞDEM KAĞITÇIBAŞI
Lûla ve Ben
ÇİFTE ANI
Cumhuriyet’in ilk kuşak ressamlarından Kemal Zeren’in (Sanı Kemal) yaptığı yağlıboya tabloda Lûla (Çiğdem Kağıtçıbaşı’nın annesi) ve Çiğdem, 1945